

Ο Οκταβιανός, ο παπουτσής και το κοράκι

Η ανεκδοτολογία γύρω από τους βασιλιάδες και τους αυτοκράτορες είναι παμπάλαιο φαινόμενο. Εξίσου παμπάλαιο φαινόμενο είναι και οι προσπάθειες των υπηκόων τους να επωφεληθούν από τη γενναιοδωρία τους. Το παρακάτω ανέκδοτο αφορά έναν παπουτσή που πέτυχε να πουλήσει στον Οκταβιανό – τον κατοπινό αυτοκράτορα Αύγουστο– ένα κοράκι που μιλούσε.

Cum Octaviānus post victoriam Actiacam Rōmam redīret, homo quidam ei occurrit corvum tenens; eum instituerat haec dicere: «Ave, Caesar, victor imperātor». Caesaris* multum interfuit corvum emere; itaque viginti milibus sestertium eum ēmit. Id exemplum sutōrem quendam incitavit, ut corvum docēret parem salutatiōnem. Diu operam frustra impendēbat; quotiescumque avis non respondēbat, sutor dicere solēbat «Oleum et operam perdidi». Tandem corvus salutatiōnem didicit et sutor, cupidus pecuniae*, eum Caesari attulit. Audītā salutatiōne Caesar dixit: «Domi satis salutatiōnum* talium audio». Tum vēnit corvo in mentem verbōrum* domini sui: «Oleum et operam perdidi». Ad haec verba Augustus risit emitque avem tanti*, quanti* nullam adhuc emerat.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Cum Octavianus rediret Romam post victoriam Actiacam,
Όταν ο Οκταβιανός επέστρεφε στη Ρώμη μετά τη νίκη στο Άκτιο,

occurrit ei homo quidam tenens corvum;
πήγε να συναντήσει αυτόν κάποιος άνθρωπος που κρατούσε ένα κοράκι.

instituerat eum dicere haec: «Ave, Caesar, victor imperator».
είχε εκπαιδεύσει αυτό να λέει τα εξής: «Χαίρε, Καίσαρα, νικητή αυτοκράτορα».

Ceasaris interfuit multum emere corvum;
Ο Καίσαρας ενδιαφέρθηκε πολύ να αγοράσει το κοράκι.

Itaque emit eum viginti milibus sestertium.
λοιπόν αγόρασε αυτό για είκοσι χιλιάδες σηστερτίους.

Id exemplum incitavit quendam sutorem,
Αυτό το παράδειγμα παρακίνησε κάποιον παπουτσή,

ut doceret parem salutationem corvum.
να μάθει τον ίδιο χαιρετισμό σε ένα κοράκι.

Diu impendebat operam frustra;
Για πολύ καιρό ξόδευε κόπο μάταια.

quotiescumque avis non respondebat, sutor solebat dicere
κάθε φορά που το πουλί δεν απαντούσε, ο παπουτσή συνήθιζε να λέει:

«Oleum et operam perdidit».
«Το λάδι και τον κόπο μου έχασα».

Tandem corvus didicit salutationem
Επιτέλους το κοράκι έμαθε το χαιρετισμό

et sutor, cupidus pecuniae, attulit eum Caesari.
και ο παπουτσή, θέλοντας χρήματα, έφερε αυτό στον Καίσαρα.

Audita salutatione Caesar dixit:
Όταν άκουσε το χαιρετισμό, ο Καίσαρας είπε:

«Domi audio satis talium salutationem».
«Στο σπίτι ακούω αρκετούς τέτοιους χαιρετισμούς».

Tum venit in mentem corvo verborum domini sui:
Τότε ήρθαν στο νου του κορακιού τα λόγια του κυρίου του:

«Oleum et operam perdidit».
«Το λάδι και τον κόπο μου έχασα».

Augustus risit ad haec verba emitque avem tanti,
Ο Αύγουστος γέλασε με αυτά τα λόγια κι αγόρασε το πουλί για τόσο μεγάλο ποσό,

quanti emerat nullam adhuc.
όσο δεν είχε αγοράσει κανένα μέχρι τότε.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ

victoria, -ae (Θ) = νίκη

Roma, -ae (Θ) = Ρώμη (χωρίς πληθυντικό)

opera, -ae (Θ) = έργο, κόπος, στον πληθυντικό **operae, -arum** = εργάτες

pecunia, -ae (Θ) = χρήμα, χρήματα (χωρίς πληθυντικό)

Β΄ ΚΛΙΣΗ

Octavianus, -i (Α) = Οκταβιανός (χωρίς πληθυντικό)

Augustus, -i (Α) = Αύγουστος (χωρίς πληθυντικό)

corvus, -i (Α) = κοράκι

sestertius, -ii (Α) = σηστέριος, (γενική πληθυντικού: **sestertium** και **sestertiorum**)

dominus, -i (Α) = κύριος, αφέντης

exemplum, -i (Ο) = παράδειγμα

oleum, -i (Ο) = λάδι (ο πληθυντικός δε χρησιμοποιείται)

verbum, -i (Ο) = λόγος

Γ΄ ΚΛΙΣΗ

homo, -inis (Α) = άνδρας, άνθρωπος

Caesar, -aris (Α) = Καίσαρ (χωρίς πληθυντικό)

victor, -oris (Α) = νικητής

imperator, -oris (Α) = στρατηγός

sutor, -oris (Α) = παπουτσής

salutatio, -onis (Θ) = χαιρετισμός

avis, -is (Θ) = πουλί (αφαιρετική ενικού: **avi** και **ave**, γενική πληθυντικού: **avium**)

mens, mentis (Θ) = νους, γενική πληθυντικού: **mentium**

Δ΄ ΚΛΙΣΗ

domus, domus (Θ) = οίκος, σπίτι

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ Κλίση

Actiacus, -a, -um (δεν σχηματίζει παραθετικά) = Ακτιακός, του Ακτίου

- **multus, -a, -um** = πολύς

παραθετικά: κυρίως στον πληθυντικό: multi-ae-a, plures-es-a, plurimi-ae-a

Στον ενικό: **multus-a-um**, (συγκριτικός: μονο ονομαστ. και αιτιατ. ενικού ουδετέρου: **plus**

και η γενική ενικού: **pluris**, υπερθ.: plurimus-a-um)

(επίρρημα: multum, plus, plurimum)

- **cupidus, -a, -um** = αυτός που επιθυμεί

παραθετικά: cupidior, -ior, -ius, cupidissimus, -a, -um

(επίρρημα: cupide, cupidior, cupidissime)

Γ΄ Κλίση

par, paris μονοκατάληκτο = όμοιος, ίδιος (δεν σχηματίζει παραθετικά)

viginti (απόλυτο αριθμητικό) = είκοσι

Ρήματα

Α΄ συζυγία

1. incito, incitavi, incitatum, incitare (1) = παρακινώ

Β΄ συζυγία

2. teneo, tenui, tentum, tenere (2) = κρατώ
3. doceo, docui, doctum, docere (2) = διδάσκω κάποιον κάτι
4. respondeo, respondi, responsum, respondere (2) = απαντώ
5. soleo, solitus sum, solitum, solere (ημιαποθετικό) (2) = συνηθίζω
6. rideo, risi, risum, ridere (2) = γελάω

Γ΄ συζυγία

7. occurro, occurri (occucurri), occursum, occurrere (3) = πηγαίνω (τρέχω)
8. instituo, institui, institutum, instituere (3) = διδάσκω
9. dico, dixi, dictum, dicere (3) = λέγω (β΄ ενικό προστακτικής: dic)
10. emo, emi, emptum, emere (3) = αγοράζω
11. impendo, impendi, impensum, impendere (3) = ξοδεύω
12. perdo, perdidici, perditum, perdere (3) = χάνω
13. disco, didici, -, discere (3) = μαθαίνω (μτχ. μέλλοντα disciturus)

Δ΄ συζυγία

14. audio, audivi, auditum, audire (4) = ακούω
15. venio, veni, ventum, venire (4) = έρχομαι

Ανώμαλα

16. interest, interfuit, -, interesse (απρόσωπο) = ενδιαφέρει
17. aveo (ελλειπτικό) = χαιρετώ (προστακτ. Ενεστ.: ave, avete, Μέλλ.: aveto, Απαρέμφ.: avere)
18. *affero (adfero), attuli, allatum, afferre = φέρω, προσφέρω
19. redeo, redi(v)i, reditum, redire = επιστρέφω (red+eo) < μτχ. rediens (γεν. εν. redeuntis)

ANTONYMIES

quidam, quaedam, quoddam (αόριστη επιθετική) = κάποιος, κάποια, κάποιο

is, ea, id (οριστική) = αυτός, αυτή, αυτό

hic, haec, hoc (δεικτική) = αυτός, αυτή, αυτό

talis, talis, tale (δεικτική) = τέτοιος, τέτοια, τέτοιο

suus, sua, suum (κτητική) = δικός του, δική του, δικό του

tantus, tanta, tantum (δεικτική) = τόσο, τόση, τόσο

quantus, quanta, quantum (αναφορική) = όσος, όση, όσο

nullus, nulla, nullum (αόριστη επιθετική /αντωνυμικό επίθετο) = κανένας, καμία, κανένα

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

viginti (άκλιτο απόλυτο αριθμητικό) = είκοσι

mille (απόλυτο αριθμητικό < από το επίθετο γ' κλίσης: miles-miles-milia (μόνο πληθ.) = χίλια

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

- **multum** = πολύ
παραθετικά: plus-plurimum
- **diu** = για πολύ καιρό
παραθετικά: diutius- diutissime
- **tandem** = επιτέλους (χρόνος)
- **satis** = αρκετά (ποσό)
παραθετικά: satius, -
- **frustra** = μάταια
- **adhuc** = μέχρι τότε

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
post + αιτ. = μετά από (χρόνος) in + αφαιρ. = σε (κατάσταση) ad + αιτ. = σε (τόπος) in + αιτ. = εντοπισμός (τόπος)	cum (χρονικός-ιστορικός-διηγηματικός) + υποτ. = όταν, αφού itaque (συμπερασματικός-παρατακτικός) = γι αυτό, λοιπόν ut (βουλητικός) = να quotiescumque (χρονικός- επαναληπτικός) = κάθε φορά που et (παρατακτικός-συμπλεκτικός) = και

Ετυμολογικά:

instituo < πρβ. ινστιτούτο < institūtum,

victor < victoria, vinco,

emo < σύνθ. sumo κτλ.,

incito < excito. con-cito,

salutatio < salūto,

impendo < ap-pendo,

oleum < ἔλαιον,

disco < δι-δάσκομαι,

cupidus < cupio,

avis < αετός, αἰετός < αFi-ετός.

sutor < suo = ράβω· πρβ. κο-στούμι << ιτ. < con-suo,

doceo < δοκέω, δόγμα· πρβ. ντοκουμέντο << ιτ.,

opera < πρβ. όπερα, οπερέτα << ιτ.,

satis < ἄδην < *σαδ-ην,

mille > μίλι,

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Cum Octavianus post victoriam Actiacam Romam rediret: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο occurrit. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο Cum, και εκφέρεται με υποτακτική γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου παρατατικού (rediret) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (occurrit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

rediret: ρήμα,

Octavianus: υποκείμενο του ρήματος,

post victoriam: εμπρόθετη αιτιατική του χρόνου στο rediret,

Actiacam: επιθετικός προσδιορισμός στο victoriam,

Romam: απρόθετη αιτιατική της κίνησης προς τόπο στο rediret.

homo quidam ei occurrit corvum tenens: Κύρια πρόταση κρίσεως.

occurrit: ρήμα,

homo: υποκείμενο του ρήματος,

ei: αντικείμενο στο occurrit,

quidam: επιθετικός προσδιορισμός στο homo,

tenens: επιθετική μετοχή, συνημμένη στο homo, δηλώνει το σύγχρονο

corvum: αντικείμενο στη μετοχή tenens.

eum instituerat haec dicere: Κύρια πρόταση κρίσεως.

instituerat: ρήμα,

homo: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

eum: άμεσο αντικείμενο στο instituerat,

dicere: τελικό απαρέμφατο, έμμεσο αντικείμενο στο instituerat,

eum: (εννοούμενο) υποκείμενο του dicere (ετεροπροσωπία),

haec: σύστοιχο αντικείμενο στο dicere

Ave, Caesar, victor imperator: Κύρια πρόταση επιθυμίας, καθώς εκφέρεται με έγκλιση προστακτική.

Ave: ρήμα,

tu: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Caesar: κλητική προσφώνηση,

victor: παράθεση στο Caesar

imperator: επιθετικός προσδιορισμός στο victor.

Caesaris multum interfuit corvum emere: Κύρια πρόταση κρίσεως.

interfuit: ρήμα (απρόσωπο),

emere: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα interfuit,

Caesarem: (εννοούμενο) υποκείμενο του απαρεμφάτου (ετεροπροσωπία),

corvum: αντικείμενο στο emere,

Caesaris: γενική του ενδιαφερομένου προσώπου στο interfuit,

multum: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο interfuit.

itaque viginti milibus sestertium eum emit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

emit: ρήμα,

Caesar: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

eum: αντικείμενο στο emit,
milibus: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) της συγκεκριμένης αξίας στο emit,
viginti: επιθετικός προσδιορισμός στο milibus,
sestertium: γενική διαιρετική στο milibus.

Id exemplum sutorem quendam incitavit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

incitavit: ρήμα,

exemplum: υποκείμενο του ρήματος,

Id: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο exemplum,

sutorem: άμεσο αντικείμενο στο incitavit, ενώ ως έμμεσο αντικείμενο του ρήματος λειτουργεί η ακόλουθη ουσιαστική βουλευτική πρόταση «ut... salutationem»,

quendam: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο sutorem.

ut corvum doceret parem salutationem: Δευτερεύουσα ουσιαστική βουλευτική πρόταση. Λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο incitavit, από το οποίο και εξαρτάται, καθώς δηλώνει βούληση και εκφράζει η πρόταση το περιεχόμενό της (της βούλησης). Εισάγεται με τον βουλευτικό σύνδεσμο ut γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική (doceret) γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό, χρόνου παρατατικού γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (incitavit). Ισχύει η ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της. Η βούληση αναφέρεται στο παρελθόν.

doceret: ρήμα,

sutor ή is: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

corvum: άμεσο αντικείμενο στο doceret,

salutationem: έμμεσο αντικείμενο στο doceret,

parem: επιθετικός προσδιορισμός στο salutationem.

Diu operam frustra impendebat: Κύρια πρόταση κρίσεως.

impendebat: ρήμα,

sutor: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

operam: αντικείμενο στο impendebat,

Diu: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο impendebat,

frustra: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο impendebat.

quotiescumque avis non respondebat: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο solebat. Εισάγεται με τον επαναληπτικό χρονικό σύνδεσμο quotiescumque. Εκφέρεται με οριστική (respondebat), καθώς η πράξη μάς ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη, χρόνου παρατατικού γιατί η πράξη εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν, δηλώνει το σύγχρονο.

non respondebat: ρήμα,

avis: υποκείμενο του ρήματος.

sutor dicere solebat: Κύρια πρόταση κρίσεως.

solebat: ρήμα,

sutor: υποκείμενο του ρήματος,

dicere: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο solebat.

Oleum et operam perdidit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

perdidit: ρήμα,

ego: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Oleum, operam: αντικείμενα στο perdidit.

Tandem corvus salutationem didicit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

didicit: ρήμα,

corvus: υποκείμενο του ρήματος,

salutationem: αντικείμενο στο didicit,

Tandem: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο didicit.

et sutor, cupidus pecuniae, eum Caesari attulit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

attulit: ρήμα,

sutor: υποκείμενο του ρήματος,

eum: άμεσο αντικείμενο στο attulit,

Caesari: έμμεσο αντικείμενο στο attulit,

cupidus: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο attulit. Αναφέρεται στο sutor,

pecuniae: γενική αντικειμενική στο cupidus.

Audita salutatione Caesar dixit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

dixit: ρήμα,

Caesar: υποκείμενο του ρήματος,

Audita: νόθη αφαιρετική απόλυτη, χρονική μετοχή, προτερόχρονο

salutatione: υποκείμενο της μετοχής Audita.

Domi satis salutationum talium audio: Κύρια πρόταση κρίσεως, έμμεσος ευθύς λόγος που λειτουργεί ως αντικείμενο στο dixit.

audio: ρήμα,

ego: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Domi: επιρρηματικός προσδιορισμός, γενική της στάσης σε τόπο στο audio,

satis: (επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο audio,

salutationum: γενική διαιρετική στο satis,

talium: επιθετικός προσδιορισμός στο salutationum.

Tum venit corvo in mentem verborum domini sui: Κύρια πρόταση κρίσεως.

venit in mentem: απρόσωπη έκφραση (ως υποκείμενο του venit in mentem κατά συστοιχία νοείται η έννοια **memoria**),

verborum: αντικείμενο στην απρόσωπη έκφραση venit in mentem,

domini: γενική υποκειμενική στο verborum,

sui: επιθετικός προσδιορισμός στο domini,

corvo: δοτική προσωπική στην απρόσωπη έκφραση venit in mentem,

in mentem: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της εισόδου σε κατάσταση στο venit,

Tum: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο venit in mentem.

Oleum et operam perdidit: Κύρια πρόταση κρίσεως, έμμεσος ευθύς λόγος.

perdidit: ρήμα,

ego: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Oleum, operam: αντικείμενα στο perdidit.

Ad haec verba Augustus risit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

risit: ρήμα,

Augustus: υποκείμενο του ρήματος,

Ad verba: εμπρόθετη αιτιατική της αιτίας στο risit,

haec: επιθετικός προσδιορισμός στο verba.

emitque avem tanti: Κύρια πρόταση κρίσεως.

emit(que): ρήμα,

Augustus: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
avem: αντικείμενο στο emit,
tanti: γενική της αφηρημένης αξίας στο emit.

quanti nullam adhuc emerat: Δευτερεύουσα απλή παραβολική πρόταση, του ποσού, ως β' όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την κύρια. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quanti (στην κύρια πρόταση υπάρχει το tanti· το παραβολικό ζεύγος δηλώνει σύγκριση ισότητας). Εκφέρεται με οριστική (emerat) γιατί η σύγκριση αφορά δύο καταστάσεις που είναι (ή θεωρούνται) αντικειμενική πραγματικότητα, χρόνου υπερσυντελικού γιατί αναφέρεται στο παρελθόν. Δηλώνει το προτερόχρονο.

emerat: ρήμα,

Augustus: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

nullam: αντικείμενο στο emerat

quanti: γενική της αφηρημένης αξίας στο emerat,

adhuc: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο emerat.

arxaia-latinika.gr